

УДК 343.85

О. С. Шереметкандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет**РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ**

Статтю присвячено дослідженню повноважень та діяльності органів місцевого самоврядування у сфері запобігання злочинності в частині формування загальних ціннісних орієнтацій місцевих громад. На прикладі роботи управлінь та відділів Запорізької та Чернігівської міських рад вказані позитивні напрями їх діяльності через органи освіти, культурні заклади, засоби масової комунікації, релігійні, благодійні та інші організації.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, громада, запобігання злочинам, цінності, протиправна поведінка.*

I. Вступ

Однією з обов'язкових умов інтеграції України до європейського співтовариства та європейської цивілізації є як дотримання права наших територіальних громад на місцеве самоврядування, так і забезпечення спроможності місцевих рад та їх виконавчих органів виконувати свої повноваження. Значна частина питань організації запобігання злочинам належить місцевим громадам.

Кримінальна ситуація в нашій країні протягом останнього десятиліття продовжує неухильно загострюватися, що супроводжується збільшенням кількості вчинених тяжких злочинів, а також зростанням їх суспільної небезпеки. Коефіцієнт злочинності на 100 тис. населення України за останній рік у два з половиною рази перевищив аналогічний показник 1990 р., а зростання злочинності відзначається практично в усіх регіонах України.

II. Постановка завдання

Варто зазначити, що проблеми протидії злочинності з боку правоохоронних органів, інших суспільних інституцій традиційно привертають до себе пильну увагу науковців. Особливо цікавими в науковому плані є роботи українських і зарубіжних учених, які представляють різні галузі наукового знання: О. М. Бандурки, М. Г. Вербенського, В. В. Голіни, В. К. Грищука, І. М. Даньшина, С. Ф. Денисова, О. М. Джужи, А. І. Долгової, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, О. Г. Кальмана, М. В. Корнієнка, О. М. Костенка, В. М. Кудрявцева, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, В. В. Лунєєва, О. А. Мартиненка, М. І. Мельника, А. А. Музики, В. М. Трубникова, П. Л. Фріса, О. Н. Ярмиша та ін.

Незважаючи на значну кількість праць з названої проблематики, маємо повне право констатувати, що вивчення злочинності за-

лишається актуальним завданням, адже наші знання про її сутність та ґенезу через призму синергетичного підходу, тенденції її розвитку та трансформації, ознаки й характер загроз процесам формування громадянського суспільства є фрагментарними, а кримінологічні аспекти проблеми побудови моделі запобігання цьому соціальному феномену на рівні участі місцевих громад зовсім залишились поза увагою науковців.

Метою статті є дослідження повноважень та діяльності органів місцевого самоврядування у сфері запобігання злочинності в частині формування загальних ціннісних орієнтацій місцевих громад.

III. Результати

Як відомо, людина формується та соціалізується під впливом певних моральних, культурних, правових цінностей, традицій, норм і звичаїв, що виступають набором життєвих сенсів суб'єкта, які визначають цілі і засоби його життєдіяльності. Таким чином утворюються відповідні ніші, пов'язані із різними суб'єктами, які задають спектри моральних, правових, культурних значень, бажаних з точки зору здійснення певної активності. Оскільки злочинна діяльність є одним із різновидів протиправної та асоціальної активності, вона має, відповідно, свій ціннісний "супровід", що забезпечує і гарантує цим суб'єктам осмислене життя. Передусім проблемою статті є з'ясування того, яким чином антисоціальні цінності сприяють виходу особи із кризи самоутвердження. Особливо актуальним це питання є сьогодні для молоді, оскільки будь-яка молода людина переживає цю кризу, а суспільство і держава із офіційно-правовими засобами часто не в змозі допомогти адекватно і соціалізовано вийти із цього глухого кута. Саме тому "на допомогу" приходять антисоціальні цінності, які пропонують власну ціннісну альтернативу соціальному лицемірству і фіктивним цілям, що часто ставляться ідеологічною про-

пагандою та масовою культурою перед молоддю людиною. Останнім часом з кризовими проблемами стикаються і люди більш старшого покоління. Зауважимо, що це стосується не тільки політичних, економічних і соціальних питань, а й загального стану особи, яка відчувається невпевнено, а хиткість ситуації та зневіра в існуючих цінностях породжують проблеми "зайвої людини". Пошук "себе", своєї значущості і проблема самозахисту нерідко підштовхують до альтернативної поведінки, в основі якої є привабливість антисоціальних цінностей. Звісно, що засвоєння цих цінностей створює для людини додаткові проблеми та труднощі з кримінальним законом.

Постає питання, яким чином можна уникнути впливу антисоціальних цінностей, що можуть призвести до протиправної і злочинної поведінки. Звісно, що ці проблеми є багатоаспектними й вирішити їх у межах однієї статті досить складно. Тому зосередимо увагу на діяльності органів місцевого самоврядування по формуванню загальних ціннісних орієнтацій місцевої громади. Як приклад нами досліджено напрями діяльності управлінь та відділів Запорізької та Чернігівської міських рад. Необхідно відзначити, що місцеві ради повинні активно діяти через органи освіти, культурні заклади, засоби масової комунікації, релігійні, благодійні та інші організації.

Навчальні заклади: через сполучення навчання з моральним та правовим вихованням, суспільно прийнятною соціалізацією та орієнтацію учнів і студентів. Органи та установи освіти поруч із основними завданнями та функціями з формування в учнів загальної та професійної культури, адаптації особистості до життя в суспільстві повинні протидіяти формуванню в учнів відхилень у розвитку та поведінці, створювати умови для корекції таких відхилень і соціальної адаптації їх носіїв. Зокрема, органи й установи освіти: а) виявляють сім'ї з підвищеним кримінальним ризиком і залежно від причин сімейного неблагополуччя приймають заходи оздоровлення умов життя та виховання учнів; б) здійснюють аналогічні заходи щодо припинення дії джерел кримінального чи іншого антисуспільного впливу в навчальному колективі чи побутовому оточенні учнів; в) зіштовхнувшись із фактами відставання в психічному розвитку чи іншими психічними аномаліями, освітній заклад вживає заходи для переведення цих осіб підвищеного кримінального та віктимного ризику до установ з комфортним для них навчально-виховним та оздоровчим середовищем; г) використовують передбачені законом можливості працевлаштування випускників освітніх закладів чи осіб, що залишили навчання, для того, щоб запобігти їх можливій злочинній поведінці через відсутність засобів до існу-

вання та певних занять. На жаль, реальна ситуація із профілактичною діяльністю в навчальних установах (школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах) викликає бажати кращого, з огляду на поширеність випадків вживання алкоголю та наркотичних засобів, зниження мотивації навчання, жорстокого поводження із однокурсниками тощо.

Засоби масової комунікації, діяльність яких сприяє запобіганню злочинам через тематику та визначені форми своєї діяльності, що мають запобіжно-профілактичний ефект щодо злочинності, злочинних проявів, причин та умов, які їх зумовлюють.

Сім'я, громадські, релігійні організації. Як зазначалося, профілактична діяльність – це справа не тільки державних органів, у багатьох країнах, і у нашій у тому числі, існує невикористаний потенціал громадських організацій, зокрема благодійних, які могли б частину цієї роботи покласти на себе.

Об'єднання громадян, релігійні, благодійні, спортивні та інші організації, відповідно до чинного законодавства та положень своїх статутів, можуть брати участь у процесі профілактики правопорушень шляхом проведення виховно-профілактичної роботи із правопорушниками, благодійних акцій для малозабезпечених осіб, осіб без постійного місця проживання, інших соціально неблаголаштованих груп населення, організації різного роду соціальних центрів допомоги, сімейних будинків тощо.

Установи культури та мистецтва у процесі їхньої професійної творчої діяльності. Необхідно зазначити, що зусилля культурно-мистецьких закладів, творчої інтелігенції на сьогодні не приносять бажаного ефекту, і це обумовлено різними чинниками, насамперед об'єктивного характеру. Хоча можна відзначити позитивний досвід Запорізької та Чернігівської обласних філармоній, працівники яких постійно докладають зусилля по залученню громади в діяльність творчих колективів, проведення конкурсів талановитої молоді тощо.

Аналіз роботи органів місцевого самоврядування м. Запоріжжя дає певні позитивні приклади завдяки яким через взаємодію певних служб можна досягти позитивного результату. Зокрема, прикладом може слугувати діяльність соціального патруля. На вересень 2014 р. під проводом Запорізької міської ради в місті постійно працюють сорок шість соціальних патрулів, до складу яких входять представники органів влади, держслужбовці МНС, МВС, працівники соціальних служб та медичних закладів. Основним їх завданням є підтримка громадян та захист їх інтересів. Соціальні патрулі працюють за напрямками:

- виявлення та надання допомоги громадянам міста, які потребують особливої

- уваги (пенсіонери, інваліди, малозабезпечені сім'ї тощо);
- надання допомоги потерпілим від військових та інших конфліктів (основну масу становлять громадяни Донбасу та Луганщини);
 - охорона громадського порядку (спільно з працівниками правоохоронних органів, а також громадських організацій та формувань, зокрема, козацьких загонів);
 - проведення культурно-виховних заходів задля формування й закріплення загальнолюдських цінностей у громади міста.

Іншим позитивним прикладом може слугувати робота у сфері запобігання злочинності управління освіти Чернігівської міської ради. На виконання рішення п'ятої сесії шостого скликання Чернігівської міської ради "Про Міську комплексну програму профілактики злочинності на 2011–2015 роки" від 31.01.2011 р. Управління освіти Чернігівської міської ради проводить відповідну роботу, а саме, затверджені заходи щодо запобігання правопорушенням, злочинам та контролюється їх безумовне виконання в підвідомчих загальноосвітніх навчальних закладах. Щоквартально питання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів міста щодо запобігання дитячій бездоглядності, профілактики правопорушень, злочинності, наркоманії серед підлітків, формування здорового способу життя систематично розглядають на засіданнях колегії, нарадах директорів та заступників директорів з виховної роботи. У жовтні 2015 р. на нараді заступників директорів з виховної роботи було розглянуто питання "Про стан правового та превентивного виховання", у вересні проведено нараду громадських інспекторів з охорони дитинства щодо організації роботи з охорони прав дітей та учнівської молоді. З метою удосконалення механізму співпраці між установами, що працюють у сфері профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, створено та систематично оновлюється банк даних на дітей, які проживають у неблагополучних сім'ях, де батьки неналежним чином виконують батьківські обов'язки.

Питання профілактики злочинності також постійно знаходяться на контролі Управління освіти. Зокрема, у 2013–2015 рр. розглянуто такі питання: "Про стан практичного впровадження Основних орієнтирів виховання учнів 1–11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України в школах № 1, 4, 16, 17, 25" – засідання колегії управління освіти; "Про спільну профілактичну роботу щодо виконання міської Комплексної програми профілактики злочинності на 2011–2015 роки", "Про роботу шкільних рад профілактики ЗНЗ № 6, 12, 24", "Про підсумки проведення Всеукраїнського профілактичного рейду

"Урок" та результати спільної роботи управління освіти, загальноосвітніх навчальних закладів, сектору КМСД ЧМВ УМВС України в Чернігівській області та служб у справах дітей Деснянської та Новозаводської районних у м. Чернігові рад щодо залучення до навчання дітей шкільного віку" – засідання координаційної ради при управлінні освіти, "Про ефективність роботи адміністрацій та педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів міста з профілактики правопорушень, злочинності, бездоглядності, алкоголізму, тютюнопаління, наркоманії та інших негативних явищ в учнівському середовищі за 2013 рік" тощо. У березні 2014 р. розглянуто питання "Про стан виконання заходів з реалізації Національної стратегії профілактики соціального сирітства до 2020 року в ЗНЗ № 4, 7, 16". У лютому 2014 р. відбулося засідання координаційної ради при Управлінні освіти "Про спільну профілактичну роботу щодо виконання міської Комплексної програми профілактики злочинності на 2011–2015 роки".

Для організації змістовної зайнятості учнів шкіл у позаурочний час максимально використовують можливості навчальних закладів: спортивні зали, басейни, спортивні майданчики, бібліотеки та читальні зали, музеї. У школах створено 90 дитячих громадських організацій, в яких працює 18 870 учнів. Для задоволення потреб, інтересів дітей та підлітків, для розвитку їх творчих здібностей на базі загальноосвітніх та позашкільних закладів міста в 2011–2012 навчальному році працювало 771 гуртків та спортивна секція, якими охоплено було 12 221 учнів. У 2012–2013 навчальному році працювало 873 гуртки та спортивні секції, якими охоплено було 12 701 учень. У 2013–2014 навчальному році працює 763 гуртки та спортивні секції, якими охоплено 12 705 учнів [1; 2; 3].

Працівники Управління освіти міської ради, загальноосвітніх навчальних закладів міста беруть участь у перевірці дотримання правопорядку та етичних норм стосовно дітей в ігрових залах, комп'ютерних клубах, відеотеках, інших розважальних закладах; у роботі по виявленню та вилученню з громадських місць та об'єктів транспорту дітей, які бродяжать, жебракують, залишилися бездоглядними, проживають в сім'ях, що опинились у кризових ситуаціях у ході проведення профілактичних рейдів ("Урок", "Підліток", "Канікули") спільно зі службами у справах дітей та кримінальними міліціями у справах дітей. Проводиться робота по забезпеченню їх влаштування, соціального захисту та супроводу. В усіх загальноосвітніх навчальних закладах міста проводять правовий всеобуч учнів та батьків, тижні правових знань, оформлені інформаційні куточки соціально-психологічної служби

“Дитина та її права”, “Вікно соціальної реклами” тощо.

З метою своєчасного виявлення дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, у яких батьки неналежним чином виконують свої батьківські обов’язки, з 16.09.2013 р. проводиться постійний контроль за утриманням, навчанням, вихованням, оздоровленням та працевлаштуванням дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. У ході проведення огляду лише за 9 місяців 2015 р. відвідано 325 таких сімей та складено відповідні акти.

Велику увагу адміністрація і психологічні служби загальноосвітніх навчальних закладів приділяють питанню вивчення індивідуальних психологічних особливостей учнів всіх вікових категорій, їх соціального статусу тощо. За результатами діагностичних даних надано необхідні рекомендації, проведено індивідуальні психологічні консультації для учнів та їх батьків, здійснено інформаційно-просвітницьку роботу в класних колективах. Класні керівники, практичні психологи і соціальні педагоги проводили для учнів всіх вікових категорій години спілкування, присвячені питанням сімейних стосунків, ефективності спілкування, знання прав і обов’язків, рівних можливостей жінки і чоловіка, профілактики насильства, толерантності тощо. Щоквартально у управлінні освіти спільно зі службами у справах дітей Деснянської та Новозаводської районних рад, кримінальними міліціями у справах дітей, працівниками облнаркодиспансеру проводиться звірка стану правопорушень та злочинності серед учнівської молоді.

В Управлінні освіти також працює координаційна рада з питань профілактики правопорушень, злочинності та інших антигромадських проявів серед учнівської молоді. У школах міста створено систему правової та виховної роботи, організовано роботу рад профілактики, учнівського та батьківського психолого-педагогічного та правового всеобучу. До складу шкільних рад профілактики входять працівники кримінальної міліції та служби у справах дітей. На початку навчального року в усіх загальноосвітніх навчальних закладах міста проведені зустрічі з представниками правоохоронних органів з метою активізації профілактичної роботи з учнями.

Проводиться відповідна робота щодо профілактики комп’ютерної залежності серед учнів. Питання щодо збільшення випадків комп’ютерної залежності, залучення значної кількості дітей і підлітків до кіберпростору та гри на гральних автоматах розглядалися на нарадах керівників загальноосвітніх навчальних закладів, на семінарах заступників директорів з виховної роботи. Працівники соціально-психологічної служби загальноосвітніх навчальних закладів беруть участь у проведенні спільних перевірок у розважальних закладах та комп’ютерних клубах з метою виявлення дітей та підлітків, які допускають безпідставні пропуски уроків. За наслідками ретельного аналізу цієї інформації для ліквідації безпідставних пропусків залучаються всі зацікавлені служби та відомства.

IV. Висновки

Вищезазначене дає змогу констатувати, що завдяки своєчасно організованій роботі серед громади міст можна суттєво зменшити ризики набуття антигромадської поведінки, що здатна утворювати антисоціальні цінності, ідеали, світогляд, через які злочинні угруповання виправдовують і обґрунтовують свої протиправні вчинки. Для усунення передумов вчинення правопорушень і забезпечення конституційних прав та свобод людини на основі чітко визначених пріоритетів, необхідно поступово нарощувати зусилля правоохоронних органів, місцевих органів виконавчої влади та громадськості. Для підвищення координуючої ролі органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в розв’язанні проблем боротьби зі злочинністю та її негативними наслідками також необхідно удосконалити методи організації роботи і шляхи запобігання вчиненню правопорушень.

Список використаної літератури

1. Звіт управління освіти Чернігівської міської ради від 20 грудня 2012 року “Про виконання Міської комплексної програми профілактики злочинності на 2011–2015 роки”. – С. 1–5.
2. Звіт управління освіти Чернігівської міської ради від 21 грудня 2013 року “Про виконання Міської комплексної програми профілактики злочинності на 2011–2015 роки”. – С. 1–5.
3. Звіт управління освіти Чернігівської міської ради від 9 грудня 2014 року “Про виконання Міської комплексної програми профілактики злочинності на 2011–2015 роки”. – С. 1–4.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2015.

Шеремет А. С. Роль органов местного самоуправления в формировании общих ценностных ориентаций местной общины

Статья посвящена исследованию полномочий и деятельности органов местного самоуправления в сфере предупреждения преступности в части формирования общечеловеческих ценностных ориентаций местных общин. На примере работы управлений и отделов Запорожской и Черниговской городских советов указаны положительные направления их деятельности через органы образования, творческие коллективы, средства массовой коммуникации, религиозные, благотворительные и другие организации.

Ключевые слова: местное самоуправление, община, предотвращение преступлений, ценности, противоправное поведение.

Sheremet O. The Role of Local Government in Shaping the General Value Orientations of the Local Community

To research and powers of local government in preventing crime in the formation of general value orientations of local communities. In the case of departments and divisions of Zaporizhia and Chernigiv city councils these positive activities through education authorities, cultural institutions, mass media, religious, charitable and other organizations.

It is noted that the problem of combating crime by law enforcement agencies, other public institutions traditionally attract the attention of scientists. But despite the significant amount of work on the said issues, stated that the study of crime remains a problem. Attention is paid that our knowledge about its nature and genesis in the light of the synergistic approach tendencies of its development and transformation, features and nature of the threats processes of formation of civil society is fragmented and criminological aspects of model building prevent this social phenomenon on the level of participation of local communities at all remaining ignored scientists.

As criminal activity is one of the varieties of unlawful and social activity, it has, accordingly, its values "support" that ensures and guarantees these subjects meaningful life. The problem of this article is to clarify how anti-social values conducive to the exit face of the crisis of self-affirmation.

The article focuses attention of local government on formation of general value orientations of the local community. Ascertained that due promptly organized community work among cities can significantly reduce the risk of acquisition of antisocial behavior that can form anti-social values, ideals, vision, through which gangs justify and justify their illegal actions. To reduce the possibilities of offenses and to ensure the constitutional rights and freedoms on the basis of clearly defined priorities, should gradually step up its efforts of law enforcement agencies, local authorities and the public. To improve the coordinating role of local authorities and executive authorities in solving the problems of fighting crime and its negative consequences also need to improve methods of work organization and ways to prevent the commission of offenses.

Key words: local government, community, crime prevention, values, illegal behavior.